

MUIZENISSEN

J.A.M. van Spaandonk

Bij de redactie is naar aanleiding van een artikel over de flora en faunawet een vraag binnengekomen.

Er staat in het artikel dat "wie muizengif strooit moet dat zo doen dat andere dieren daar niet bij kunnen en vervolgens staat: Voortaan zijn alle inheemse zoogdieren in principe beschermd, met uitzondering van de bruine rat, de zwarte rat en de huismuis. Hoe zit het nu met de bescherming van de muizen, die vallen toch ook onder de inheemse zoogdieren. ? Dan mag muizengif dus niet gestrooid worden!!!!. Muizen gif is geen selectief middel. De aardmuis, veldmuis, huisspitsmuis, bosmuis etc. hebben toch de wettelijke bescherming? Is dat zo dan zet de aangegeven zin de lezer op het verkeerde been.

Hierbij het antwoord van J.A.M. van Spaandonk, medewerker Soortenbescherming van de Directie Natuurbeheer LNV.

Alle van nature in Nederland in het wild voorkomende soorten zoogdieren, met uitzondering van de huismuis en de bruine en zwarte rat zijn beschermd op grond van de Flora- en faunawet (artikel 4 Flora- en faunawet, Stb. 1998, 402). De huismuis en de bruine en zwarte rat mogen worden bestreden met de middelen die zijn toegelaten krachtens de Bestrijdingsmiddelenwet 1962 (artikel 72, tweede lid, Flora- en faunawet). Daarnaast mogen deze drie soorten worden bestreden met geweren, honden, niet zijnde lange honden, kastvallen en klemmen, niet zijnde pootklemmen (artikel 5 Besluit beheer en schadebestrijding dieren, Stb. 2000, 521). De beschermde bosmuis en veldmuis kunnen in delen van het land aanzienlijke schade aanrichten aan de landbouw. Om die reden kunnen Provinciale Staten bij provinciale verordening een vrijstelling ter bestrijding van deze soorten vaststellen (artikel 65 Flora- en faunawet in combinatie met artikel 3 Besluit beheer en schadebestrijding dieren). Deze dieren mogen dan worden bestreden met alle toegestane middelen, ver-

vrijstellingsverordening anders hebben bepaald.

Voor alle andere hiervoor niet genoemde soorten ratten, muizen, woelratten en -muizen en spitsmuizen geldt dat Gedeputeerde Staten in voorkomende gevallen ontheffing kunnen verlenen om deze soorten te bestrijden, bijvoorbeeld ter voorkoming van belangrijke schade aan de landbouw. Daartoe mogen dan alle hiervoor bedoelde toe-

meld in artikel 72 van de wet en artikel 5 Besluit beheer en schadebestrijding dieren, tenzij Provinciale Staten in de

SOORTBESCHERMINGSPLAN KORHOEN (1991)

Met het korhoen, een karakteristieke standvogel van heide- en hoogveengebieden, gaat het slecht in Nederland. Het aantal korhoenders is in de twintigste eeuw drastisch achteruitgegaan: in 1941 werd het aantal hanen op 5000 tot 6000 geschat, terwijl anno 2002 nog slechts 8 hanen in Nederland werden geteld. De oorzaken van deze achteruitgang zijn gelegen in de afname van het areaal heide en vergrassing en verbossing van de restanten. Mede vanwege het ontbreken van geschikte insecten op de heide en in aangrenzend agrarisch gebied is de overleving van kuikens laag.

Het Soortbeschermingsplan Korhoen was een aanzet om de soort voor ons land te behouden; de enige populatie die stabiel werd geacht, kwam voor op de Sallandse Heuvelrug. Voor veertien gebieden werden verschillende inrichtings- en beheersmaatregelen opgesteld. Hierdoor zouden gebieden geschikt worden gemaakt voor het Korhoen. Zodra de oorzaken van achteruitgang zouden zijn weggenomen, inclusief optimale inrichting, zouden deze gebieden voor herintroductie van korhoenders toelaatbaar zijn. Voor de uitvoering was ongeveer 2,5 miljoen gulden nodig voor de periode 1991 tot 1996.

De evaluatie van het Soortbeschermingsplan Korhoen liet op zich wachten tot 2001. Een goede evaluatie was ook niet mogelijk omdat het beschermingsplan destijds niet planmatig is uitgevoerd. Het budget dat was begroot is deels uitgegeven. In een aantal gebieden is een reeks van beheersmaatregelen uitgevoerd door de terreinbeheerders. Soms werd de benodigde vergunning voor een maatregel door LNV niet verleend. Knelpunt was hier meermalig dat naast het Korhoen andere belangen meespeelden waardoor gebieden en maatregelen niet altijd ten dienste van het soortbeschermingsplan konden staan. Grosso modo kan gesteld worden dat het plan niet optimaal is uitgevoerd. Desondanks is het heidebeheer in de loop der jaren verbeterd. Een aantal typische heidesoorten is in aantal en verspreiding toegenomen. Het korhoen blijft nog steeds een zorgkind. De vraag doemt op in hoeverre het korhoen duurzaam in het huidige Nederland kan worden behouden. In de periode 1990-1998 nam het aantal korhoenders op de Sallandse Heuvelrug langzaam maar gestaag toe van 25 naar meer dan 50. Na 1998 stortte de populatie echter ineen; in 2002 waren er nog maar 17 over. De oorzaak van de plotselinge afname van de laatste jaren is mogelijk inteelt door isolatie. Het is bekend dat hoenders met "lek" paringsgedrag - de vogels verzamelen zich op een bolderplaats en één dominant mannetje paart met bijna alle vrouwtjes - bij gebrek aan uitwisseling met andere populaties sterk kunnen lijden onder inteelt. Dit is aangetoond bij het korhoen in noordwest Europa en het *greater prairie chicken* in de VS. Bij de laatste soort zijn ingeteelde populaties aangevuld en is door het hogere broedsucces een sterk herstel ingetreden. Voor een verdere verspreiding van het korhoen over Nederland is blijkbaar meer nodig dan een soortbeschermingsplan zoals dat in de periode 1991-1996 operationeel was. Om budgettaire redenen zijn er echter momenteel vanuit LNV geen verdere initiatieven.

gestane vangmiddelen worden gebruikt, tenzij in de ontheffing anders is aangegeven.

Artikel 2 Flora- en faunawet bevat een zorgplichtbepaling. Die bepaling heeft betrekking op alle in het wild levende dieren, niet slechts op beschermde soorten, en is van toepassing op eenieder. Die zorgplicht kan met vele voorbeelden worden toegelicht. Als bijvoorbeeld op grond van de provinciale verordening veldmuizen, ter voorkoming van aanzienlijke schade aan landbouwgewassen, mogen worden bestreden met vergiftigde graankorrels, dan mag van de gebruiker van dit middel worden verlangd dat deze dat middel zodanig aanbiedt dat bijvoorbeeld niet ook vogels de mogelijkheid hebben van de korrels te eten.

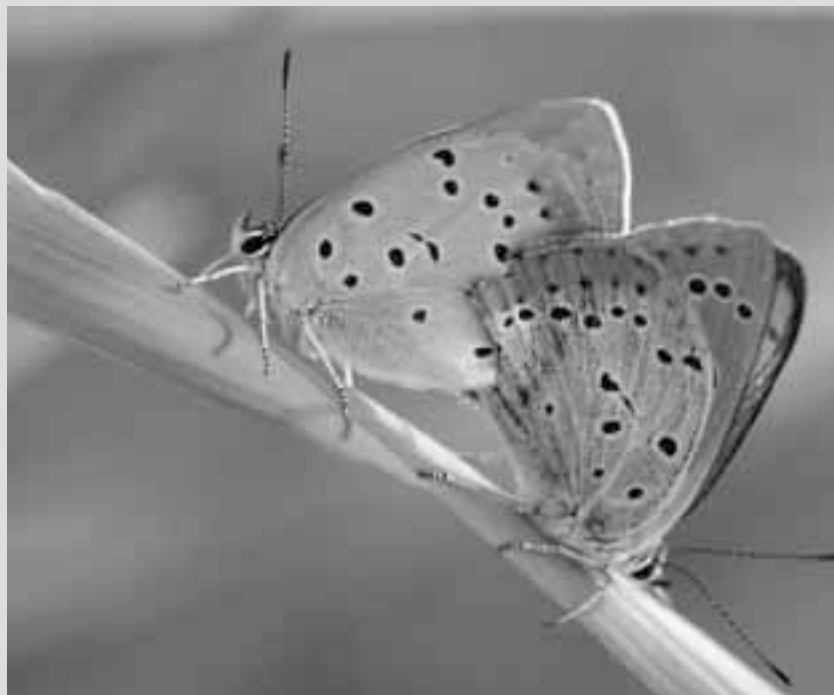
J.A.M. van Spaandonk is medewerker Soortenbescherming Directie Natuurbeheer LNV.

SOORTBESCHERMINGSPLAN GROTE VUURVLINDER 2000-2004

De grote vuurvliinder is een karakteristieke vlinder voor uitgestrekte laagveenmoerassen. De ondersoort 'batava' komt alleen in Nederland voor. Het is één van de sterkst bedreigde dagvlinders van Nederland en staat in de Habitatrictlijn. De soort komt voor op plaatsen waar na het afgraven van veen door verlanding veenmosrietland ontstaat. Veenmosrietland is een zeldzaam biotoop dat ontstaat in de overgang van open water naar moerasbos en dat alleen met intensief beheer in stand kan blijven. De grote vuurvliinder heeft voorkeur voor een jonge fase van veenmosrietland dat rijk is aan waterzuring. Op waterzuring zet de vlinder de eitjes af.

In 1970 plantte de grote vuurvliinder zich nog in zeven moerasgebieden voor. In 2000 kwam de soort nog maar in drie moerasgebieden in Zuid-Friesland en Noordwest-Overijssel voor. De soort is bedreigd doordat er, ondanks forse beheerspanningen, nauwelijks nieuw leefgebied ontstaat. Bovendien verdwijnt bestaand leefgebied in snel tempo door verzuring, eutrofiëring en verbossing. Het soortbeschermingsplan voor deze vlinder bevat maatregelen voor de ontwikkeling van nieuw leefgebied, waaronder het graven van petgaten. Extra aandacht voor het beheer van de laatste voortplantingsgebieden is bij de huidige geringe populatieomvang noodzakelijk. Door voorlichting en advies zijn specifiek beheersmaatregelen uitgevoerd. De situatie van de grote vuurvliinder is anno 2002 weinig veranderd. Wel is waarschijnlijk een verdere terugval voorkomen. Van herkoloniatie van oude leefgebieden is echter nog geen sprake. De focus ligt de komende jaren op het continueren en doorvoeren van specifiek beheer maar ook op het geschikt houden van de huidige kernen en het geschikt maken van potentieële leefgebieden.

LNV zal de komende jaren actief met provincies en andere overheden en instanties (waaronder de Vlinderstichting) de aandacht en zorg moeten vasthouden. Het in 2002 op te stellen Beschermingsplan soorten van laagveenmoerassen zal nadrukkelijk aanhaken op de eisen en wensen van de grote vuurvliinder.



De grote vuurvliinder komt voor op plaatsen waar na het afgraven van veen door verlanding veenmosrietland ontstaat. Dit zeldzame biotoop is alleen met intensief beheer in stand te houden. KINA / Paul van Gaalen